

Коломісць Г.Б.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МИТНОГО БРОКЕРСТВА ЯК ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ДРАЙВЕР ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Реформування інституту митного брокерства як одного з ключових елементів інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності набуває особливої актуальності в умовах інтеграції України до єдиного митного простору Європейського Союзу та необхідності створення сприятливого інвестиційного середовища. У науковій літературі проблематика регулювання митної брокерської діяльності знаходила відображення в працях таких дослідників, як Бондаренко І., Возняковська К., Гвардзинська Е., Коробкова О., Світлак І., Приймаченко Д. та інших, де висвітлювалися питання правового статусу митного брокера, взаємовідносин з митними органами та механізмів контролю. Водночас, недостатньо опрацьованими залишаються аспекти порівняльного аналізу міжнародних моделей регулювання брокерської діяльності, зокрема в країнах ЄС, США та Канаді, а також потенціал їх адаптації до українських умов як інструменту стимулювання інновацій, цифрової трансформації та залучення зовнішніх інвестицій у сферу логістики та митного сервісу. Така наукова прогалина зумовлює потребу в системному аналізі функціонального оновлення інституту митного брокера у стратегічному контексті економічної модернізації України.

Реформування інституту митного брокерства в Україні, що розпочалося із прийняттям Закону України № 3926-IX від 22 серпня 2024 р., означає кардинальний перехід від дозвільної до авторизаційної моделі доступу до професії митного представника, гармонізованої з вимогами Митного кодексу Європейського Союзу (Regulation (EU) No 952/2013) [1]. Така трансформація не лише забезпечує відповідність міжнародним стандартам, зокрема WCO SAFE Framework, але й відкриває нові інституційні передумови для модернізації зовнішньоторговельної інфраструктури, підвищення рівня митного комплаєнсу, а головне — для залучення інвестицій у цифрову логістику та програмне забезпечення.

Авторизаційна модель вимагає дотримання чотирьох базових критеріїв: підтвердженої податкової доброчесності, впроваджених внутрішніх процедур контролю, наявності кваліфікованих кадрів та фінансової стійкості суб'єкта господарювання [2]. Такий підхід зміщує фокус регулювання з формального отримання дозволу на динамічну оцінку здатності брокера виконувати функції довіреного представника в умовах ризик-орієнтованого середовища. Результати опитування 46 українських і транснаціональних підприємств, проведеного у 2024 році, свідчать, що 63 % респондентів готові наростити обсяги експортно-імпортних операцій через українські митниці за умови підтвердженої авторизації брокерів-партнерів [3].

На цьому тлі активізується попит на цифрові сервіси, здатні забезпечити відповідність новим регуляторним вимогам. Уведення національної транзитної системи NCTS, обов'язкове електронне декларування та впровадження моделі управління ризиками формують інфраструктурне підґрунтя для розвитку ІТ-рішень: систем автоматичної класифікації товарів (на основі УКТ ЗЕД), АРІ-модулів інтеграції з ERP-середовищами імпортерів, модулів перевірки документів на основі блокчейн-технологій. У цьому контексті авторизований статус брокера вимагає відповідності міжнародним форматам обміну даними, зокрема EUCDM та WCO Data Model. Економетричне моделювання на основі панельних даних за 2018–2023 рр. продемонструвало, що підвищення рівня цифрової зрілості брокерських сервісів на 10 % забезпечує скорочення середнього часу митного оформлення на 5,6 години, що еквівалентно зменшенню витрат на приблизно 34 євро на одну контейнерну поставку [4].

Ключовим елементом інституційної синергії в оновленій моделі митного брокерства є поєднання статусу авторизованого представника з програмою Авторизованого економічного оператора (АЕО). Вимоги до АЕО та до авторизації брокера суттєво перетинаються, зокрема в частині управлінських процедур, фінансової стабільності та дотримання норм безпеки. Отримання подвійного статусу створює комплексні переваги: використання митного оформлення за місцем, доступ до спрощених процедур, централізоване оформлення у кількох державах-членах ЄС та потенційне залучення до реалізації концепції «митного зеленого коридору» між Україною та Європейським Союзом [5]. Таким чином, митний брокер виступає як інфраструктурний елемент інноваційного та безпечного логістичного ланцюга.

У прогностичному сценарії повної імплементації авторизаційної моделі з одночасними ІТ-інвестиціями (період 2025–2027 рр.), очікується зростання обсягів зовнішньої торгівлі через українські митниці на 8,7 % (рис. 1), що дозволить оживити сектор в кризовий період.

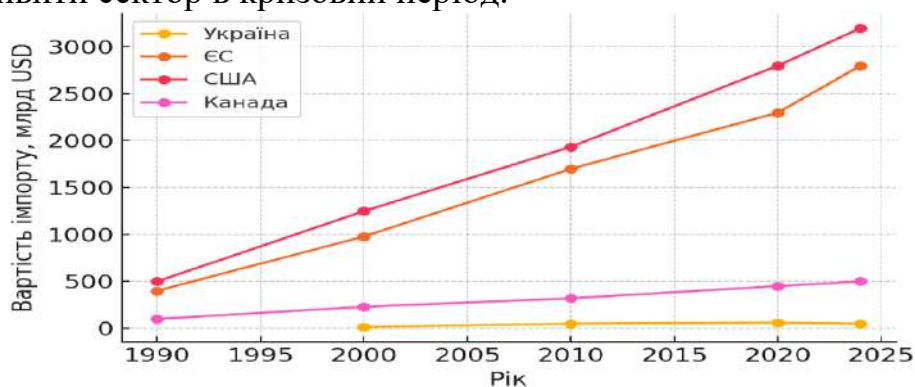

Рисунок 1 - Динаміка імпорту товарів за період 1990-2025 рр., млрд. дол. США

Джерело: складено автором за даними [6; 7; 8; 9].

Також очікується отримання додаткових надходжень до бюджету від митних платежів на рівні 16 млрд грн та скорочення середніх логістичних витрат експортерів на 2,1 % валового внутрішнього продукту галузі [10]. Ефект масштабування також включає розвиток пов'язаних ринків програмного

забезпечення, послуг з кібербезпеки, сертифікації та консалтингу, що створює мультиплікативний інноваційно-інвестиційний ефект.

У контексті трансформації ролі брокера — від виконавця технічних функцій до професійного посередника, що несе солідарну відповідальність, — необхідним стає посилення вимог до безперервної освіти, створення прозорих публічних реєстрів брокерів та формування механізмів незалежного контролю якості послуг. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на емпіричну оцінку впливу авторизації на показники «time-to-market» українських експортерів, моделювання ризиків у цифрових брокерських системах та аналіз потенціалу використання штучного інтелекту для автоматизації класифікаційних рішень і виявлення аномалій у декларуванні.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code (recast) . *Official Journal of the European Union*. 2013. L 269. P. 1–101. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0952>

2. Митний кодекс України: Закон України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI . *Голос України*. 2012. № 79. С. 23–147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

3. Виговська В. Індекс реформ № 249: перезавантаження митниці та нові правила для митних брокерів. *VoxUkraine*. 2025. 2 січня. URL: <https://voxukraine.org/indeks-reform-249-perezavantazhennya-mytnytsi-ta-novi-pravy-la-dlya-mytnyh-brokeriv>

4. CBP Office of Trade. ACE Metrics Dashboard: Clearance Time and Cost Efficiency (2018–2023) . U.S. Customs and Border Protection. Washington: CBP. 2024. URL: <https://www.cbp.gov/document/reports/ace-metrics-dashboard>

5. WCO. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade. Brussels: World Customs Organization, 2021. 112 p. URL: https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx

6. United States Customs Brokerage Market Share, Analysis, Industry Trends, Statistics, Growth Forecasts 2020–2029: аналіт. звіт. *GlobeNewswire*. 2024. 14 берез. URL: <https://www.globenewswire.com/news-release/2024/03/14/2846620/28124/en/United-States-Customs-Brokerage-Market-Share-Analysis-Industry-Trends-Statistics-Growth-Forecasts-2020-2029.html>

7. EU external trade: A data perspective: аналіт. стаття. *fDi Intelligence*. 2024. URL: <https://www.fdiintelligence.com/content/data-trends/eu-external-trade-a-data-perspective-79498>

8. World Development Indicators. Imports of goods and services (current US\$), Canada 1990–2024: статист. набір даних. *The World Bank DataBank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=CA>, вільний. (Дата звернення: 13.05.2025).

9. Зовнішня торгівля товарами України у 1995–2024 роках: статист. бюл. / Державна служба статистики України. Київ: ДССУ. 2024. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/zt/arh_zt2024_u.htm

10. Міністерство фінансів України. Стратегія розвитку митниці 2023–2030. Київ: Мінфін, 2023. 48 с. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/strategy2023_customs.pdf

Краснікова О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет

Винник В.В.,

студент ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс,
Полтавський державний аграрний університет

ОФШОРНІ БАНКІВСЬКІ ЗОНИ ТА ЇХ РОЛЬ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Оподаткування світових фінансових операцій зазвичай проходить через велику кількість податкових систем різних держав. Можливість укласти двосторонню міждержавну угоду сприяє, з одного боку, узгодженню засад фіскальної політики, беручи до уваги інтереси обох сторін. Проте, з іншого – це дозволяє бізнесу скористатися недосконалим рівнем контролю, використовуючи прогалини у законодавстві, що є стимулом для створенням окремими державами на своїй території привабливих умов для іноземних компаній та її використання для відмивання незаконно отриманих грошей [1].

Назву «офшор» в сучасному тлумаченні здобули фінансові центри, які проводять операції здебільшого з нерезидентами та в іноземній валюті для тієї чи іншої країни. У науковій літературі є багато визначень для позначення місць, у яких здійснюють вигідну, з огляду представників ділового світу, фінансово-підприємницьку діяльність. У Німеччині їх називають податковими оазисами, у Франції – податковим раєм, в Англії – податковою гаванню [2].

На сьогодні застосування офшорних зон стало невід’ємним компонентом світової економічної системи та однією з ключових причин досить вдалого функціонування банківських систем. Слід відмітити, що за сучасного рівня інтернаціоналізації соціально-економічних процесів майже всі статки світового ринку мають тенденцію йти законним і незаконним шляхом у заможні країни, незалежно від того, де вони були вироблені і до чого належать.

Проблема протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, залишається актуальною на міжнародному рівні. Її вирішення сприятиме подальшому зміцненню економіки, зокрема розвитку кредитно-фінансової системи, наповнення податковими надходженнями бюджетів, а також утвердженню принципів демократичного управління в діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування. З метою боротьби з цим явищем запроваджується фінансовий моніторинг та обмеження на готівкові операції для